

6. Paulus: leven en werk

- 6.1. Brieven ‘van’ Paulus
- 6.2. Chronologie van het leven van Paulus
- 6.3. Ommekeer
- 6.4. Portret van Paulus
- 6.5. Inhoudelijke punten

Andrei Roeblev, Apostel Paulus, 15de eeuw

6.1. Brieven ‘van’ Paulus

Protopaulinische brieven	Deuteropaulinische brieven	
Authentiek	Onder discussie	Pseudepigrafisch
Romeinen	Efeziërs	1 Timoteüs
1 Korintiërs	Kolosenzen	2 Timoteüs
2 Korintiërs	2 Tessalonicenzen	Titus
Galaten		
Filippenzen		
1 Tessalonicenzen		
Filemon		

6.2. Chronologie¹ van het leven van Paulus

Bronnen: brieven van Paulus + Handelingen van de Apostelen (voorzichtig aan te wenden)

5-10	Geboren, Paulus/Saulus ² , afkomstig uit Tarsus ³
30-33	Kruisdood van Jezus
34-36	Bekering tot Christus, en verblijf in Damascus en Arabië
39	Jeruzalem (na Damascus)
40-45	Verblijf in Cilicië en Antiochië
46-49	Missiereis (1): Antiochië ⁴ , Cyprus, Klein-Azië, Antiochië
49	Apostelconcilie te Jeruzalem
50-53	Missiereis (2): Antiochië, Klein-Azië, Korinthe, terug Jeruzalem en Antiochië

¹ Dit als een handvat, over precieze jaartallen is er soms discussie in de literatuur.

² Zie de wissel in naam in Hnd 13,9 (ervoor in Hnd Saulus genoemd, vanaf nu in Hnd is het Paulus).

³ Afkomstig uit Tarsus, in Cilicië, waar joodse gemeenschap was gevestigd (Hnd 22,3; 21,39).

⁴ In cursief gedrukt zijn de plaatsen waar Paulus gedurende langere tijd verbleven zou hebben.

- 54-58 Missiereis (3): Antiochië naar Efese (gevangenneming, 54-57), Korinthe, Jeruzalem
 58-61 Gevangenneming in Jeruzalem (periode in Caesarea), naar Rome gebracht
 61-64 Gevangenneming in Rome en dood onder keizer Nero

6.3. Ommekeer

Van vervolger van leerlingen van Jezus tot verkondiger van Christus

In Paulus' eigen woorden: "Ik verzeker u, broeders en zusters, het evangelie dat door mij is verkondigd, is niet door mensen uitgedacht. Want ook ik heb het niet van een mens ontvangen en geleerd, maar door een openbaring van Jezus Christus. U hebt toch gehoord over mijn levenswandel, eens in het jodendom, dat ik de gemeente van God fel vervolgde en haar trachtte uit te roeien, en dat ik vorderingen maakte in het jodendom boven al mijn leeftijdgenoten van mijn volk overtreffend in mijn grenzeloze ijver voor de overleveringen van mijn voorouders. Maar toen besloot God, die mij had uitgekozen nog in mijn moeders schoot, en die mij heeft geroepen door zijn genade, zijn Zoon aan mij te openbaren om Hem onder de heidenvolken te verkondigen." (Gal 1,11-16a; zie ook Fil 3,1-11)

Volgens Lucas: "Saulus ging nog altijd fel te keer en bedreigde de leerlingen van de Heer met de dood. Hij wendde zich tot de hogepriesters en vroeg hem brieven voor de synagogen in Damascus, zodat hij aanhangers van de Weg die hij daar zou vinden, mannen zowel als vrouwen, gevangen kon nemen en naar Jeruzalem overbrengen. Hij was op weg en naderde Damascus al, toen hem plotseling een hemels licht omstraalde. Hij viel op de grond en hoorde een stem tegen hem zeggen: 'Saul, Saul, waarom vervolgt je Mij?' Hij zei: 'Wie bent U dan, Heer?' Deze antwoordde: 'Ik ben Jezus die jij vervolgt. Kom, sta op en ga de stad binnen. Daar zal je gezegd worden wat je doen moet.' Zijn reisgenoten stonden sprakeloos;

ze hoorden de stem wel, maar zagen niemand. Saulus stond op van de grond, maar hoewel hij zijn ogen open had kon hij niets zien. Ze namen hem dus bij de hand en brachten hem zo Damascus binnen. En het duurde drie dagen dat hij niet kon zien en niet at of dronk. [...] Maar de Heer zei tegen hem [= Ananias]: ‘Ga, want deze man is het instrument dat Ik gekozen heb om mijn Naam hoog te houden onder de volken en hun koningen en onder de Israëlieten. Ik zal hem namelijk laten zien hoeveel hij moet lijden omwille van mijn Naam.’ Ananias vertrok, ging het huis binnen en legde hem de handen op. ‘Saul, broeder’, zei hij, ‘de Heer heeft mij gestuurd – Jezus, die je onderweg hierheen is verschenen – opdat je weer kunt zien en vervuld wordt van heilige Geest.’ Meteen vielen hem als het ware de schellen van de ogen. Hij kon weer zien, stond op en liet zich dopen. Hij at iets om weer op krachten te komen.” (Hnd 9,1-9.15-19a; zie de hervertellingen in de verdedigingsredes van Paulus in Hnd 22,1-21; 26,18)

Wat gebeurt er na de ommekeer? Paulus moet zijn ervaring verwerken en verinnerlijken, om nadien tot een vurige verkondiging over te gaan (let op de verschillen tussen Gal en Hnd).

In Paulus’ eigen woorden: “Ik ben toen aanstonds, zonder een mens te raadplegen, zonder naar Jeruzalem te gaan, naar hen die eerder apostelen waren dan ik, vetrokken naar Arabië en vandaar naar Damascus teruggekeerd. Pas drie jaar later ben ik naar Jeruzalem gegaan om met Kefas kennis te maken, en ik ben veertien dagen bij hem gebleven. Van de andere apostelen heb ik niemand gezien, behalve Jakobus, de broer van de Heer. Ik schrijf u de zuivere waarheid. God is mijn getuige. Daarna ben ik naar het gebied van Syrië en Cilicië gegaan, zonder dat de christengemeenten van Judea mij persoonlijk hadden leren kennen. Zij wisten allen van horen zeggen: degene die ons vroeger vervolgde, verkondigt nu het geloof dat hij vroeger wilde uitroeien. En zij verheerlijkten God om mij. Daarna, na verloop van veertien jaar, ben ik weer naar Jeruzalem gegaan, samen met Barnabas, en ik heb ook Titus meegenomen. Ik ging op grond van een openbaring. En ik heb aan hen het evangelie voorgelegd dat ik aan de heidenvolken verkondig, aan hen, dat wil zeggen: in besloten kring aan degenen met aanzien. Ik wilde er zeker van zijn dat ik niet voor niets werk of had gewerkt.” (Gal 1,16b-2,2; zie 1 Kor 15,9; Fil 3,6)

Volgens Lucas: “Hij was enkele dagen bij de leerlingen in Damascus en meteen al verkondigde hij in de synagogen dat Jezus de Zoon van God is. [...] Saulus’ optreden werd steeds sterker; hij bracht de joden die in Damascus woonden in de verlegenheid door hun te bewijzen dat Jezus de Messias is. Na verloop van verscheidene dagen beraamden de Joden een plan om hem ter dood te brengen. [...] In Jeruzalem aangekomen zocht hij aansluiting bij de leerlingen, maar ze waren allemaal bang voor hem, omdat ze niet geloofden dat hij een leerling was. Maar Barnabas nam hem mee naar de apostelen en vertelde hoe hij onder de Heer had gezien en dat die tot hem gesproken had, en hoe hij in Damascus vrijmoedig was opgetreden in de Naam van Jezus. Daarna ging hij in Jeruzalem dagelijks met hen om. Hij trad vrijmoedig op in de Naam de Heer [...]” (Hnd 9,19b-30)

6.4. Portret van Paulus

- Jood en schriftgeleerde (Farizeeër)

Fil 3,5-6: “Ik ben besneden op de achtste dag en behoor tot het volk van Israël, tot de stam van Benjamin, ik ben een geboren en getogen Hebreëer, naar de Wet ben ik een Farizeeër [...]” (zie ook 2 Kor 11,22, en citaat Gal 1,14)

Hnd 23,6: “Omdat Paulus wist dat er in het Sanhedrin een Sadduceese en een Farizeese fractie was, riep hij uit: ‘Broeders, ik ben een Farizeeër, uit een geslacht van de Farizeeën. Ik sta terecht omdat ik hoop op de opstanding van de doden.’” (zie Hnd 26,4-5)

Hnd 22,1-3, wellicht geromantiseerd: “Broeders en vaders, luister nu eens naar mijn verdediging.’ Toen ze hoorden dat hij hen in het Hebreeuws⁵ toesprak, werden ze nog stiller. Hij zei: ‘Ik ben een jood, geboren in Tarsus in Cilicië, maar ik ben hier in de stad opgevoed en onderwezen aan de voeten van Gamaliël, stipt volgens de Wet van de vaderen. Ik had net zo’n ijver voor God als u vandaag getoond.’”

- Hellenisme en Grieks-Romeinse wereld

- Schrijft goed Grieks (lijkt moedertaal), hanteert retorische technieken, is vertrouwd met Griekse cultuur en filosofische tradities (Hnd 17,16-34)

(samen bekeken met zijn joodse kennis → ‘man van twee werelden’)

- Kennis van en ervaring met alledaagse leven en sociale structuren in hellenisme en Grieks-Romeinse wereld

(‘man van de wereld’)

- Romeins burger? Hnd 16,37-38; 22,25-29

- Paulus benoemt zichzelf als ‘apostel’ in de opening van enkele brieven

1 Kor 1,1: “Van Paulus, door de wil van God geroepen tot apostel van Christus Jezus [...]” (zie ook 2 Kor 1,1)

Gal 1,1: “Ik, Paulus, apostel, niet vanwege mensen en ook niet door een mens, maar door Jezus Christus en God de Vader die Hem uit de dood heeft opgewekt.”

Fil 1,1: “Van Paulus, gevangene van Christus Jezus [...]” (in gevangenschap geschreven)

- Verkondiger van evangelie van Christus

Rom 1,1: “Van Paulus, dienstknecht van Christus Jezus, door God geroepen tot apostel en bestemd voor de dienst van het evangelie, dat God eertijds door zijn profeten in de heilige geschriften heeft aangekondigd. Dat evangelie spreekt over zijn Zoon, die naar het vlees is geboren uit het geslacht van David, en die naar de heilige Geest is aangewezen als Zoon van God in kracht, door zijn opstanding uit de doden, Jezus Christus onze Heer. Door Hem heb ik de genade van het apostelschap ontvangen, om ter wille van zijn Naam onder alle volken mensen tot de gehoorzaamheid van zijn geloof te brengen. Ook u hoort bij hen, geroepenen van Jezus Christus! Aan u allen in Rome die God liefheeft en tot zijn heilige gemeente heeft geroepen: Genade en vrede zij u vanwege God onze Vader en de Heer Jezus Christus.”

- Volhardende verkondiger

2 Kor 11:23-29: “Ik verkeerde vaak in levensgevaar. Vijfmaal kreeg ik van de Joden de veertig-min-één. Driemaal ben ik met stokken geslagen, éénmaal gestenigd. Driemaal heb ik schipbreuk geleden, eens heb ik een heel etmaal rondgedreven op volle zee. Vaak op reis, blootgesteld aan gevaren van rivieren en gevaren van rovers, gevaren van de kant van mijn eigen volk en van de heidenen, gevaren in de stad, gevaren in de woestijn, gevaren op zee, gevaren te midden van valse broeders; met tobben en zwoegen, veel slapeloze nachten,

⁵ En / of Aramees, zie Hnd 21,40; 22,2; 26,14.

honger en dorst, vaak zonder eten, in kou en naaktheid. En afgezien van al het andere: wat dagelijks op mij afkomt is de zorg voor alle gemeenten. Wie is zwak zonder dat ik het ook ben? Wie komt ten val zonder dat ik gloei van verontwaardiging?”

- Sterke religieuze bewogenheid, de liefde van Christus als drijfveer

Rom 8:35-39: “Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking wellicht of nood, of vervolging, of honger, of naaktheid, of levensgevaar, of het zwaard. [...] Maar over dit alles zegevieren wij glansrijk, dankzij Hem die ons heeft liefgehad. Ik ben ervan overtuigd, dat noch de dood noch het leven, noch engelen noch machten, noch wat is noch wat komt, geen macht in den hoge of in de diepe, noch enig ander schepsel, ons zal kunnen scheiden van de liefde van God, die in Christus Jezus onze Heer is.”

6.5. Inhoudelijke punten

- Theologische kernpunten:

- Verlossing door geloof en genade in Christus, in plaats van zelfrechtvaardiging door de werken van de wet.

Gal 2:16: “Aangezien wij weten dat de mens niet gerechtvaardigd wordt door de werken van de wet, maar alleen door het geloof in Jezus Christus, zijn ook wij in Christus Jezus gaan geloven, om gerechtvaardigd te worden door het geloof in Christus en niet door de werken van de wet, want door de werken van de wet zal geen mens gerechtvaardigd worden.”

Gal 3:16: “Trouwens, dat niemand door de wet bij God gerechtvaardigd wordt, is duidelijk, want: De rechtvaardige zal door het geloof leven.”

- Ethische levenswandel (‘parenese’)

Rom 12,9-12: “Uw liefde moet oprecht zijn. Verfoei het kwaad, houd vast aan het goede. Beminn elkaar hartelijke met de broederlijke liefde. Probeer elkaar in beleefdheid te overtreffen. Laat uw ijver niet verflauwen, wees vurig van geest, dien de Heer. Laat de hoop u blij maken, houd stand in de verdrukking, volhard in het gebed. Draag bij voor de noden van de heiligen, leg u toe op gastvrijheid. Zegen hen die u vervolgen; u moet hen zegenen in plaats van hen te vervloeken [...]”

- Rituele richtlijnen (doopsel, samenkomsten, gemeenschappelijke maaltijden)

- Eenheid en sociale cohesie in de kerken, met aandacht voor vrouwen

Gal 3,27-28: “U allen die door de doop één met Christus bent geworden, hebt u met Christus omkleed. In Christus is er geen Jood of Griek meer, geen slaaf of vrije, geen man of vrouw – u bent alleen één in Christus Jezus.”